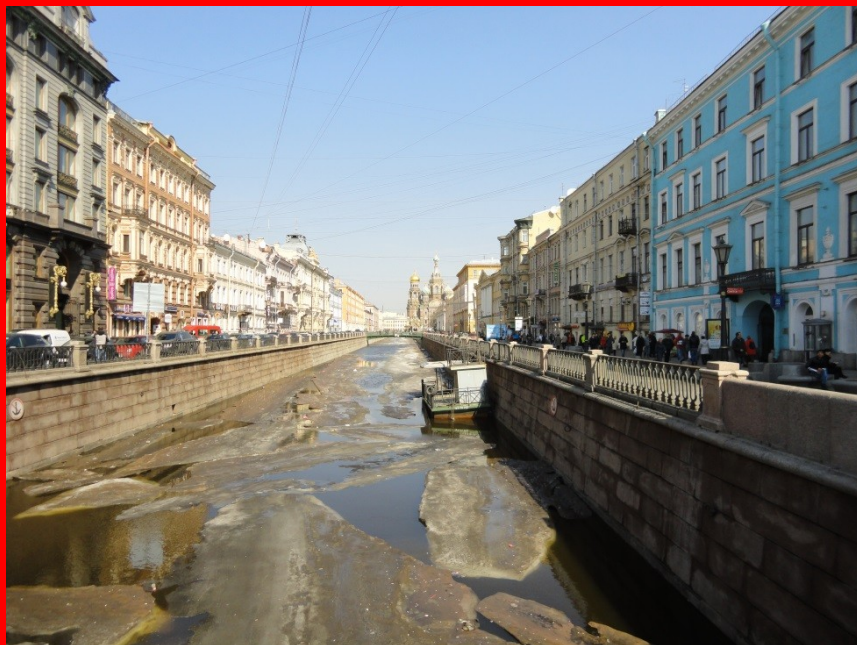

Dansk-russiske mellemfolkelige kontakter før og nu

**Dansk-Russisk Forening
2015**

Kære læser

Dansk-Russisk Forening er grundlagt den 23. april 1924 under navnet Dansk-Russisk Samvirke, som en del af normaliseringen af forholdet mellem Danmark og det nye sovjetiske Rusland, som i juni samme år blev formelt anerkendt af det officielle Danmark. Foreningen udsprang af det humanitære arbejde mod hungersnøden i Rusland, som i 1921 havde ført til dannelsen af Komiteen for Hjælp til Rusland. Dansk-Russisk Samvirke, som dengang var en ret eksklusiv forening, måtte gå under jorden 1941 og kunne først genoptage sin virksomhed efter befrielsen i 1945. 1952 ændrede foreningen, som da var ledet af filosofiprofessor Jørgen Jørgensen, navn til Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen – i 1992 igen ændret til det nuværende navn Dansk-Russisk Forening.

Gennem årene har foreningens formål været at bevare og styrke de normalt gode forbindelser mellem det danske og det russiske folk, ved kulturudveksling, rejser og udbredelse af viden om det ene land i det andet.

Forbindelserne er blevet opretholdt i lyst og nød. Foreningens holdning er, at man er i åben og om nødvendigt kritisk dialog med sine samarbejdspartnere i det andet land. Forbilledet er i høj grad givet af foreningens mest markante formand (1974-1996), den radikale politiker Hermod Lannung, hvis dybe kærlighed til det russiske folk aldrig stod i vejen for en kritisk holdning til mange af dets ledere.

Det er Hermod Lannungs Fond, som gennem mere end 25 år har været den største bidragsyder til foreningen gennem støtten til de årlige Ruslandskonferencer på Christiansborg. Af andre sponsorer kan nævnes Folmer Wisti Fonden for International Forståelse og Udlodningspuljen for Almene Konkrete Formål (tidligere Tips- og Lotto). Foreningen er repræsenteret i K.U.K.S. (Komiteen for Udlandsforeningernes Kulturelle Samvirke), FN-forbundet og Østersø-NGO Netværk Danmark.

Dansk-Russisk Forening er et politisk og økonomisk uafhængigt forum for diskussion og refleksion om kultur og samfundsforhold i Rusland og Danmark og folkenes indbyrdes relationer. Fra dansk side er den båret af en dyb respekt for den indsats, russere har præsteret især inden for litteratur, musik og filosofi, og en taknemmelig over nationens udholdenhed i kampen mod Hitlers tropper under Anden Verdenskrig.

Ønsket om at styrke forståelsen og samarbejdet mellem vore to nationer vil også fremover stå i centrum for Dansk-Russisk Forenings virke.

Karsten Fledelius
Landsformand

Dansk-Russisk Forenings tidlige historie

Den 23. april 2014 kunne Dansk-Russisk Forening fejre sit 90 års jubilæum – et sjældent et af slagsen for en bilateral NGO, der arbejder for mellemfolkelige kontakter.

Gennem sin eksistens har foreningen båret en hel række af navne; Dansk-Russisk Samvirke, Landsforbundet af Sovjet Unionens Venner i Danmark (SUV), Landsforeningen til samvirke mellem Danmark og Sovjetunion, og i dag altså Dansk-Russisk Forening. Foreningen har eksisteret under flere former, eksisteret som flere foreninger på en og samme tid, haft få medlemmer eller været et tilløbsstykke med tusindvis af medlemmer. Den har eksisteret kontinuerligt, selv da den under Besættelsen blev forbudt. Men faktisk kan den spores endnu længere tilbage.

I 1921 udbrød der hungersnød langs den nedre del af Volga floden i Rusland. Verden over førte det til en stor humanitær indsats for at brødføde den russiske befolkning, der havde været gennem så mange lidelser som følge af verdenskrig, revolutioner og borgerkrig.

Internationalt stod American Relief Association og Nansen Hilfe forrest i rækken for at yde hjælp, men også i Danmark kom der gang i nødhjælpsarbejdet.

Den 14. august 1921 afholdtes en landsomfattende Ruslandsdag, men gode viljer kunne ikke forenes på tværs af politiske skel, og der fandt derfor 3 sideløbende landsindsamlinger sted.

Den største og mest omfattende fandt sted i regi af Dansk Røde Kors, derudover stod den socialdemokratiske bevægelse med De samvirkende Fagforbund (i dag LO) i spidsen for en indsamling, men her fulgte man parolen fra den internationale socialdemokratiske fagbevægelse om ikke at samarbejde med andre organisationer. Her havde man særligt den kommunistiske bevægelse, der var opstået i kølvandet på bolsje

vikkernes magtovertagelse i Rusland, i tankerne.

I Danmark dannedes som en del af Internationale Arbeiterhilfe (IAH) med hovedkvarter i den gamle zarrussiske ambassade i Berlin Komiteen for Hjælp til Rusland med forfatteren Martin Andersen Nexø, Danmarks første kvindelige revolutionære Marie Nielsen og den daværende formand for det gryende kommunistiske parti Ernst Christiansen (senere socialdemokratisk minister) i spidsen.

Komiteen indsamlede 32.008,58 kr. Men det vigtigste arbejde blev udført af en særlig afdeling af Komiteen, Kvindekomiteen, der indsamlede og afsendte 24 kister med 3500 beklædningsgenstande til hungerområderne samt understøttede opretholdelsen af et skandinavisk drevet børnehjem i Tjuvasj regionen.

Efterhånden som følgerne af hungersnøden blev bekæmpet, blev der mindre brug for at fortsætte indsamlingerne. I stedet grundlagdes – igen på initiativ af Martin Andersen Nexø efter en række sonderinger – Komiteen for økonomisk og kulturelt Samkvem med Rusland (Komsamrus) omkring maj 1923.

Ifølge en samtidig rundskrivelse ville Komsamrus foruden en fortsat indsats for at indsamle levnedsmidler og driften af et børnehjem, som navnet antydede, virke for økonomisk og kulturelt samkvem mellem de to lande med vægten lagt på førstnævnte ud fra et selvhjælpsprincip om, at Sovjetrusland skulle hjælpes på fode gennem muligheden for indkøb af industri- og landbrugsmaskiner. Komsamrus trådte i samarbejde med Industrie- und Handels-Aktiengesellschaft Internationale Arbeiterhilfe (en fortsættelse af IAH).

Samme år flyttede Martin Andersen Nexø til Tyskland og overlod formandskabet til den ledende skikkelse i den socialdemokratiske kooperative bevægelse Georg Bolgann.

I 1924 anerkendte man i kredsen omkring Kom-samrus, at det kulturelle samarbejde ikke fungerede på den ønskede måde, og på et møde den 23. april 1924 på restaurant Petit Trianon på Tårnvej i København besluttede man at nedlægge Kom-samrus og i stedet for at grundlægge Dansk-Russisk Samvirke. Stadig med Georg Bolgann som formand.

Alle de ovenfor beskrevne foreningsdannelser skete i tiden før den danske anerkendelse af den nye sovjetrussiske stat, der først fandt sted i juni 1924.

Samvirkets første aktiviteter var derfor et par møder, hvor anerkendelsen blev fejret. Blandt de tilstedeværende var den daværende socialdemokratiske socialminister Fr. Borgbjerg, der trods sin antisovjetiske indstilling udtrykte sit håb om et godt fremtidigt samkvem mellem de to lande.

Et af de mest aktive medlemmer i mellemkrigstiden var den første sovjetiske gesandt i Danmark, Mikhail Kobetskij, der ved sin afrejse i 1933 blev udnævnt til foreningens første æresmedlem.

Ifølge sine vedtægter skulle Samvirket arbejde for at udbrede det kulturelle samkvem mellem Danmark og Sovjetunionen. Virksomheden skulle være oplysende og foregå på politisk neutral grund.

Der findes meget få oplysninger om virksomheden i mellemkrigstiden, men der synes at have været lagt vægt på finkultur i valget af foredragsarrangementer, udstillinger og koncerter. Foreningen var således temmelig elitær i både sit virke og sin medlemskreds, der ikke synes at nå over 114 medlemmer på sit højeste.

I mellemkrigstiden eksisterede der ikke bare en, men to foreninger i Danmark for bilateral kontakt med Sovjetunionen. Den anden var Landsforbundet Sovjet Unionens Venner i Danmark

(SUV), der blev stiftet i forlængelse af en kongres i Moskva i 1927, hvor også en dansk fagforeningsdelegation og Georg Bolgann var til stede.

I Danmark kom SUV til omkring 1930 og var i begyndelsen om muligt en endnu mindre organisation end Samvirket. Først fra omkring 1933 synes medlemsantallet (på sit højeste 3-4000) og aktivitetsniveauet at være eksploderet med afdelinger i København og en lang række provinsbyer.

Aktiviteterne tog form af et tidsskrift om Sovjetunionen med skiftende titler, rejseafdeling med både delegationsrejser og turistrejser til Sovjetunionen – på et tidspunkt hvor landet ellers var nærmest hermetisk lukket for udlændinge – foredrag, festmøder, boghandel, bibliotek, aftenskoleundervisning i flere sprog, sommerlejre ved Hundige Strand og egen volleyballbane i Fælledparken i København.

Omkring 1940-41 skete der en begyndende sammensmeltning af de to foreninger, sandsynligvis på sovjetisk initiativ. Det er et imidlertid et åbent spørgsmål, hvor langt samlingsbestræbelserne nåede inden det nazityske angreb på Sovjetunionen og deraf følgende forbud mod foreningerne. Trods forbuddet fortsatte nogle aktiviteter. Samvirkets bibliotek blev solgt til fordel for modstandsbevægelsen, mens SUV aktivister udgav det illegale *Nyt fra Sovjetunionen*.

Efter Besættelsen dukkede foreningen så småt op rundt omkring på ny. I første omgang drejede det sig om et humanitært arbejde for de mange krigsfanger og andre sovjetborgere, som tyskerne havde slæbt til og efterladt i Danmark.

Den første og største afdeling i København blev stiftet på et møde på Københavns Universitet i november 1945. Herefter fulgte en række afdelinger i provinsen. I første omgang samarbejdede de om udgivelsen af tidsskriftet *Sovjetunionen i Dag*, men først i 1950 blev der dannet en

egentlig landsorganisationen. Den høje grad af autonomi i lokalafdelingernes virke er kendetegnende den dag i dag. I 1952 skiftede foreningen navn til Landsforeningen til samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen.

Formanden Albert Olsen døde pludseligt i 1949, men blev efterfulgt af Jørgen Jørgensen, Carl Thomsen, Allan Fridericia og ikke mindst Hermod Lannung.

Som det havde været tilfældet i mellemkrigstiden var såvel medlemstallet som aktivitetsniveauet i høj grad afhængig af aktuelle internationale konjekture og kan på mange måder deles i to med skæringspunkt i 1968.

I den første periode var aktivitetsniveauet højest i København, hvor der foruden arbejdet med tidsskriftet blev arrangeret et væld af foredragsaftener og filmforevisninger, arrangeret delegations- og efterhånden også turistrejser til Sovjetunionen samt modtaget kulturdelegationer af kendte personligheder og kunstnere fra Sovjetunionen. Kulturdelegationerne besøgte også provinsen, hvor arbejdet ellers mest havde form af foredrag og filmforevisninger i begrænset omfang.

Efter 1968 kan der konstateres en opblomstring i aktivitetsniveauet og en omfattende tilstrømning af nye medlemmer. De væsentligste forklaringer er udskiftninger i ledelsen, bedre samarbejde med sovjetiske kulturinstitutioner, sovjetiske kulturdage, der fra 1974 hvert år præsenterede en sovjetrepublik for danskerne, og ikke mindst driften af "Venskabshuset", der åbnede sine døre i 1977. I Venskabshuset var der boghandel, biograf, rejseafdeling, koncertsal, galleri, foredragssal, koncertsal og sprogundervisningslokaler med et højt aktivitetsniveau. Tilsvarende fik mange lokalafdelinger egne lokaler i denne periode.

Foreningens medlemsmæssige højdepunkt blev opnået i 1980'erne med 12 lokalafdelinger, 47 kollektive og over 10.000 individuelle medlemmer. Med Den Kolde Krigs ophør og Sovjetunionens sammenbrud stemte et stort antal medlemmer af ideologiske grunde med fødderne. Medlemstallet faldt drastisk, flere afdelinger lukkede, og det måtte overvejes, om foreningens havde en fremtid.

Der blev opstillet tre muligheder: lukning, en forening for SNG landene, en forening for Rusland. Efter et ideseminar og en ekstraordinær kongres faldt valget på sidstnævnte. Foreningen skiftede navn til Dansk-Russisk Forening og fra midten af 1990'erne kom der så småt gang i de lokale aktiviteter – ikke mindst i form af russiske kulturdage.

I dag står Dansk-Russisk Forening organisatorisk stærkt med afdelinger i alle landets regioner. Foreningens virksomhed foregår i høj grad lokalt gennem foredragsarrangementer om Ruslands historie, sprog, kultur og aktuelle forhold samt forskellige kunstneriske optrædener i form af et årligt kulturudvekslingsarrangement. Landsorganisationens arbejde består primært i at arrangere en årlig Ruslandskonference som regel i fjerde kvartal på Christiansborg med danske og russiske oplægsholdere samt driften af foreningens hjemmeside. Et nyt tiltag er et initiativ om et dansk-russisk Grundtvig netværk.

Dansk-Russisk Forening består af en kreds af personer (af vidt forskellig observans og med højt til loftet), der på den ene eller anden måde interesserer sig for forskellige sider af russiske forhold og det mellemfolkelige samkvem mellem Danmark og Rusland, og foreningen vil også fremover søge at arbejde videre ad det spor.

Kim Frederichsen og Asger Pedersen

Det russiske kulturinstitut i København

Russisk Center for Videnskab og Kultur, som er det fulde navn, er placeret i en markant bygning i centrum af København, på Vester Voldgade 11, mellem Studiestræde og Sankt Peders Stræde.

Huset blev opført i 1878 som Københavns Musik-konservatorium – en privat ”konkurrent” til Det kgl. Musikkonservatorium. Den første leder var den kendte komponist Niels W. Gade, der havde rektorbolig i huset.

Gennem tiderne har der været skiftende ejere og aktiviteter i huset, bl.a. en overgang restaurant. Efter Besættelsen havde Dansk Idræts-Forbund i en længere årrække hovedsæde her, inden det i begyndelsen af 1970’erne rykkede ud i Idrættens Hus i Brøndby.

I 1975 erhvervede den sovjetiske stat ejendommen, som Landsforeningen Danmark-Sovjetunionen fik brugsretten over i perioden 1977-1992. Herefter overtog den russiske stat også driften, med egen direktør og egne aktiviteter.

I dag henhører centeret under Rossotrudnichestvo – ”det føderale agentur for Sammenslutningen af Uafhængige Stater (CIS), landsmænd i udlandet og internationalt menneskeligt samarbejde”. Agenturet er autonomt, men hører lovmæssigt under det russiske udenrigsministerium. Centeret beskriver selv sin rolle og virksomhed sådan:

”De overordnede målsætninger for Det Russiske center i København er at fremme russisk kultur og russiske sprog i Danmark, profilere det moderne Rusland, øge kendskabet til landets værdier og kompetencer, samt dets indenrigs- og udenrigspolitik med særlig fokus på det internationale humanistiske samarbejde, landsmænds behov for det russiske sprog og russisk kultur samt public diplomacy. Målsætningen søges nået gennem intensiveret kontaktskabende virksomhed og dialog med statslige og ikke-statslige organisationer, kultur-, religiøse-, og videnskabs-institutioner samt medier.”

I Kulturcenterets galleri er der jævnligt udstillinger af malerier, grafik, fotos og brugs-kunst. I teater- og filmsalen kunstnerisk optræden og forevisning af spillefilm. I musiksalonen afholdes

kammerkoncerter. Biblioteket har ca. 9.000 bøger samt musik på CD/DVD til udlån. Endelig udbydes der russiskundervisning under aftenskoleordningen.

I mangt og meget de samme aktiviteter, som den gamle dansk-sovjetiske forening udførte, men med langt større islet af gæstekunstnere fra Rusland.

Endvidere lægges der stor vægt på kontakt med de herboende russere. Mange af arrangementerne har størst værdi for russere eller evt. russiskkyndige danskere.

Der arrangeres ”lørdagsskole” for børn af russere eller dansk-russiske forældre, med undervisning i russisk sprog, kultur, dans og skak.

Der arrangeres møder med information om russeres juridiske vilkår for ophold i Danmark og opnåelse af statsborgerskab.

Centeret er også hjemsted for foreningen ”Det Russiske Hus”, fortrinsvis bestående af russere, samt det dansk-russiske teater ”Dialog”.

Den gamle tradition med foredrags- og debatafetter med danske oplægsholdere er videreført med Dansk-Russisk Forenings Københavnsafdelings arrangementer, som har fundet plads i Kulturcenteret.

Kulturcenteret repræsenterer ikke blot Rossotrudnichestvo i Danmark, men også i Sverige og Norge.

Kulturcenteret har sin egen hjemmeside på russisk og dansk: www.ruscenter.dk

Asger Pedersen

Det Danske Kulturinstitut i Sankt Petersburg, Rusland

Kulturinstituttet i Sankt Petersburg blev oprettet som et af Danmarks bidrag til byens 300-års jubilæum i 2003. Med Velux Fondens støtte kunne vi købe og indvie de fine lokaler på en af byens fornemste pladser på bredden af floden Moyka, blot få hundrede meter fra til den ene side Nevsky prospekt og til den anden Eremitagemuseet.

Det Danske Kulturinstitut er i de 12 år, der er gået, blevet en respekteret samarbejdspartner for utallige russiske kulturinstitutioner og en velintegreret del af Sankt Petersborgs kulturelle landskab.

Vi arbejder med formidling af information og kontakter og med udvekslinger mellem Rusland og Danmark inden for tre søjler: kunst, kultur og samfund.

Instituttet har en dansk institutleder og to faste russiske medarbejdere. Dertil kommer skiftende danske praktikanter, som gennem deres arbejde får et nært kendskab til den russiske og danske kultur og til at arbejde i et internationalt miljø.

Aktiviteterne har været talrige og strækker sig fra udstillinger, koncerter, master classes og fælles projekter inden for arkitektur, design, film, teater, musik og litteratur til biblioteks- og museumssamarbejder, foredragsvirksomhed, bogudgivelser, deltagelse i festivaler, internationale ungdomslejre omkring temaer som 'tolerance' og 'arkitektur/ design' o.m.a.

Kulturinstituttets betydning som brobygger imellem vore lande kan ikke betvivles, og særligt i den nuværende krise, hvor Rusland

af politiske grunde isoleres mere og mere fra den vestlige verden, er det af stor betydning, at vi gennem kulturen holder kontakter og kommunikationslinjer åbne mellem vores lande.

Som nogle få, helt aktuelle eksempler kan det nævnes, at Kulturinstituttet i dette forår 2015 har glæden af at kunne vise en stor dansk gobelinudstilling på Eremitagemuseet med 21 danske gobelinvæverskes store moderne værker. Samtidigt har Kulturinstituttet medvirket til et samarbejde mellem de russiske og danske forfatterforeninger, således at 10 unge danske forfattere mødes med 10 russiske kolleger til oplæsninger og udgivelse af en tosproget antologi. Og endelig fejres Carl Nielsen-året med en stor koncert i Sankt Petersborgs berømte Filharmonik og en række kammerkoncerter, hvor Carl Nielsen og Schostakovich står sammen på programmet.

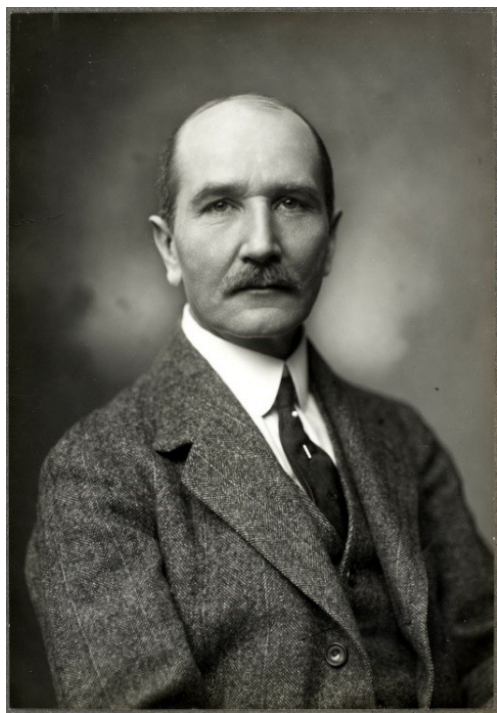

Gode projektideer er altid velkomne og kan rettes til:

Det Danske Kulturinstitut, Nab. reki Moyki 42, 191186 Sankt Petersburg, Rusland.
dki@dankultur.spb.ru, Tlf: +7 812 571 74 66

Rikke Helms
Tidligere institutleder

Dansk krigsfangeforsorg i Rusland under Første Verdenskrig

Den danske gesandt i Petrograd, Harald Scavenius (foto Det Kongelige Bibliotek).

Under 1. verdenskrig blev Danmark en humanitær stormagt. Men indsatsen - den danskorganiserede krigsfangehjælp i Rusland og Sibirien, især i 1917 og 1918 - er overset i dansk historieskrivning. Allerede ved krigsudbruddet i august 1914 engagerede Danmark sig i krigsfangehjælp. Enkekejserinde Maria Fjodorovna (Dagmar) spillede en central rolle for hjælpearbejdet bag østfronten. Hun blev protektor for de dansksindede sønderjyder, der var tvunget i tysk krigstjeneste og kom i russisk krigsfangenskab.

Den 6. april 1917 gik USA ind i krigen. USA havde været beskyttelsesmagt for centralmagterne i Rusland. De måtte nu finde nye beskyttelsesmagter. Sverige overtog Tysklands interesser og Danmark overtog

Østrig-Ungarns, herunder omsorgen for halvanden million østrigske krigsfanger og 150.000 civilfanger. De sad fra Kiev til Vladivostok. Den danske regering greb opgaven som en mulighed for at sikre Danmarks neutralitet. Det danske gesandtskab i St. Petersborg (Petrograd) blev i al hast udvidet med en ”afdeling til varetagelse af østrig-ungarske interesser”. Og gesandten, Harald Scavenius, en fætter til udenrigsminister Erik Scavenius, blev chef for operationen.

Gesandtskabet ansatte danske krigsfangedelegerede, der blev udstationeret i femogtyve byer i Rusland og Sibirien. De skulle besøge krigsfangelejrene, administrere pengefordelinger, undersøge sundheds-tilstanden og senere organisere hjem-transporter. Det var en kæmpe organisatorisk opgave, som også Dansk Røde Kors blev stærkt involveret i. Indsatsens formål var at sikre Danmarks suverænitet og internationale prestige – og dermed neutraliteten. Opgaven blev vanskeliggjort af den russiske borgerkrig. Efter Danmarks diplomatiske brud med Sovjetrusland i 1918 fortsatte arbejdet under Dansk Røde Kors, indtil bolsjevikkerne arresterede og udviste Dansk Røde Kors medarbejderne i 1919. Danske initiativer forsøgtes fortsat i Sibirien, men i 1920 blev samtlige danskere evakueret fra Rusland og Sibirien.

Der er ikke publiceret meget om emnet, men arkiverne, såvel danske som udenlandske, bugner af arkivalier, der bare venter på, at forskerne beskriver dette vigtige, men glemte kapitel af Danmarkshistorien.

Bernadette Preben-Hansen

Dansk forsorg for sovjetiske krigs- og civilfanger i Danmark efter Anden Verdenskrig

"Jeg benytter Anledningen til at takke dig for dit Arbejde med Tilsynet af Lejrene og Soldaterne paa Hospitalerne. Det har stor Betydning, at vi gennemfører en saadan Inspektion og viser de herværende russiske Myndigheder, at vi interesserer os for deres Landsmænd"

Hans Hedtoft til Albert Olsen 7. august 1945

Ved Grimstrup Krat står der et skilt, der viser ind til "Russerhulen", hvor 2 sovjetiske krigsfanger ifølge lokale historier skulle have gemt sig for tyskerne under Anden Verdenskrig. Den dag i dag står der en mindesten ved hulen.

Krigsfangerne var en af de grupper af sovjetborgere, der befandt sig i Danmark under og efter Anden Verdenskrig. De kan opdeles i mindst 5 grupper:

1. De egentlige krigsfanger, der var blevet taget til fange af tyske tropper under kamphandlingerne på Østfronten og siden anbragt i midlertidige eller permanente lejre i Danmark bla. på Vester Hjermitsev Afholdshotel, Jægerpris Skyde- og øvelsesterræn, Broager Sogns Forsamlingsgård i Broager, Mommark Færgækro, Nørre Alslevs daværende skole m.fl.
2. Tvangsarbejdere bortført fra deres hjem og sendt på arbejde i Tyskland og i de af Tyskland besatte lande.
3. Såkaldte *displaced persons*. Det vil primært sige civile flygtninge fra kamphandlingerne, der ved skæbnens tilfældigheder var skyllet i land i Danmark.
4. En gruppe børn fra Hviderusland, der var blevet kidnappet af tyske soldater og anbragt på Bramming Hovedgård, hvor de skulle opdrages til at blive ariske tyskere i stedet for slaver.
5. Medlemmer af *freiwillige Verbände* (eller hjælpe-tropper). Det var sovjetiske soldater, der pga. de umenneskelige forhold for de sovjetiske krigsfanger i de tyske krigsfangelejre valgte at gå i tysk krigstjeneste. 25.000 af dem (1/4 af de tyske styrker i Danmark) gjorde vagttjeneste primært i Nordjylland.

Hjælpetropperne blev relativt hurtigt afmarcheret til Tyskland, mens der for de øvrige 24.000 ikke-tyske flygtninge blev oprettet særlige interneringslejre under ledelse af Røde Kors. Sådanne lejre fandtes f.eks. i Dragsbæk (ved Thisted) Fuglsø, Jonstrup og på Prags Boulevard. I omegnen af Aalborg blev der oprettet ikke mindre end 5 lejre. Ligesom driften af tidligere krigsfangelejre overgik til Røde Kors.

Som det fremgår af ovenstående citat fra minister i Befrielsesregeringen, Hans Hedtoft, til foreningens daværende formand, professor Albert Olsen, var en af de første opgaver, foreningen påtog sig, nærmest før reetableringen efter Besættelsen, et humanitært virke for de sovjetiske krigsfanger og andre sovjetborgere der befandt sig i Danmark i maj 1945.

Mindst 193 sovjetborgere døde under interneringen i Danmark. En del er begravet på Bispebjerg Kirkegård, hvor den sovjetiske ambassade ved foreningens mellemkomst fik opsat gravsten. Også på Vestre Kirkegård i Aarhus er sovjetborgere blevet begravet. På kirkegården er der opstillet en mindesten for dem.

Et særligt kapitel i forsorgsarbejdets historie omhandler de 800 krigsfanger, der strandede i en flydedok ved Påø, men af pladshensyn kan det ikke beskrives her.

Foreningens sekretær, kunstmaleren Folmer Bendtsen kørte i en bil de sovjetiske repatrieringsofficerer rundt i landet til interneringslejrene.

Den sovjetiske embedsmand, der ledede arbejdet med hjemsendelsen af sovjetiske statsborgere fra DP lejre var legationsattaché Kasjin. Fra sovjetisk side blev der forevist forskellige film og afholdt sociale arrangementer i bestræbelserne på at få lejrenes beboere til at vende hjem.

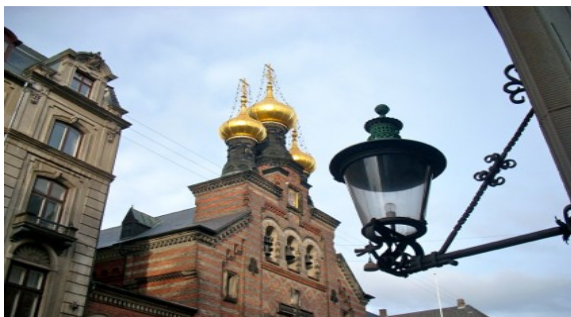
"Russerne", som de internerede blev kaldt under et, blev opdelt efter Sovjetunionens geografiske udstrækning pr. 1. september 1939. Alle daværende statsborgere blev hjemsendt – selv i tilfælde hvor de havde været aktive i den danske modstandsbevægelse – og selvom man fra de danske og britiske myndigheder, der havde det formelle ansvar, var klar over, hvilken skæbne, der ventede dem for at have brudt forholdsordren om ikke at lade sig tage til fange, men kæmpe til sidste mand.

De resterende 4000, primært baltre, fik muligheden for at udvandre til en række andre lande, og man mærker i rapporter fra Rigspolitiets Efterretningsafdeling (REA) en betydelig lettelse, efterhånden som de udvandrede til Canada, USA og Australien, og en alvorlig diplomatisk sten i skoen mellem Danmark og Sovjetunionen dermed forsvandt.

De interneredes skæbne er i nyere dansk historiskrivning blevet omtalt i Hans F. Jensens bog om Sergej Pomasan og i den seneste udredning om Danmark under Den Kolde Krig, *Ulve, Får og Vogtere*, men vi mangler stadig en samlet fremstilling af det humanitære arbejde i Danmark for de internerede i tiden lige efter Besættelsen.

Kim Frederichsen

Russiske menigheder i Danmark

Den ældste russiske menighed i Danmark er knyttet til Aleksandr Nevskij kirken, Bredgade 53, 1260 København K. Den ligger tæt på kongepaladset Amalienborg og er i sig selv en "royal" bygning, idet den er stiftet af kejserparret Aleksandr III og kejserinde Maria Feodorovna, født prinsesse Dagmar af Danmark. Kirken blev opført 1881-1883 af arkitekterne David Ivanovitj Grimm og Albert Nielsen i en neobyzantinsk stil med mindelser fra 1600-tallets russiske kirkearkitektur, herunder den smukke marmortrappe som fører op til kirkerummet på første sal. Freskerne er i den naturalistiske stil, som var almindelig både i Rusland og Danmark i 1880'erne, udført af kunstnerne Bronnikov, Bogoljubov og Fisjer. Kirken, der har tre løgkupler og 6 klokker, er langt den ældste og mest markante ortodokse kirke i Danmark og besøges ofte af ortodokse fra andre kirker. Den er på facaden smykket med en ikon af den russiske fyrste Aleksandr Nevskij fra 1200-tallet, zar Aleksandr III's navnehelgen. zaren havde ønsket en fritliggende placering af kirken, bl.a. skal det sted, hvor den anglikanske St. Albans kirke nu står, have været inde i hans overvejelser. Men han bøjede sig for placeringen i Bredgade, hvor den danske finansmagnat C.F.Tietgen skaffede grundstykket til veje og lod sin arkitekt Frederik Mehl Dahl, som var beskæftiget med fuldførelsen af nabokirken, den vældige Marmorkirke, overvåge opførelsen. Nevskijkirken, som zaren selv bidrog med rigelige gaver til, blev opført langt hurtigere end Marmorkirken, allerede to år efter, i 1883, kunne den indvies under overværelse af med-

lemmer af de russiske, danske og græske kongefamilier.

Efter den kommunistiske revolution i 1917 gjorde den sovjetiske regering krav på kirken som russisk statsejendom. Her fastholdt det danske kirkeministerium, at kirken var en selvvejende institution under menighedsrådets myndighed og ikke russisk statsejendom. Menighedsrådet tilsluttede sig den russiske emigrantkirke, og herunder befinder den sig stadig, med den russiske eksilkirkes biskop i Tyskland som sin umiddelbare overordnede.

Efter Sovjetunionens opløsning i 1991 kom igen et ønske fra Moskva om at lægge menigheden i Bredgade ind under Moskva-patriarkatet, men menighedsrådet besluttede sig for at forblive under eksilkirken. Moskva-patriarkatet har derfor oprettet sin egen menighed i Danmark, som hidtil har kunnet låne den danske sømandskirke i Nyhavn i København til sine gudstjenester. En tredje russisk menighed, "Gudsmoders beskyttelse", som er dansksproget, er oprettet af pastor Paul Sebelov, som konverterede til ortodoksien i 1991 – hans menighed hører under den græsk-ortodokse patriark i Konstantinopel. Forsøg på at forene de tre russisk-ortodokse menigheder, som findes i Danmark i dag, har hidtil været resultatløse.

Karsten Fledelius

Folkekirkenes Nødhjælp i Rusland

Folkekirkenes Nødhjælps formål er at styrke fattige og nødstedte mennesker i kampen for et værdigt liv.

Folkekirkenes Nødhjælp (FKN) arbejder ud fra et kristent menneskesyn med respekt for ethvert menneskes rettigheder og alle menneskers lige værd.

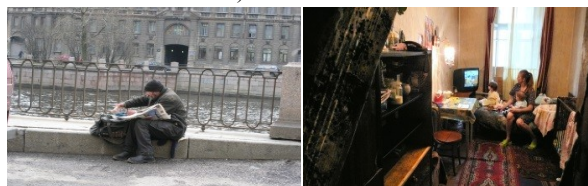

Vores slogan er: ”Vi tror på et liv før døden”. Sætningen fortæller kort og godt, hvad der er med til at drive FKNs arbejde fremad. Det er ønsket om, at alle mennesker kan få et helt og godt liv. FKN arbejder i tætte partnerskaber sammen med lokale folkelige og kirkelige organisationer for at hjælpe verdens fattigste til et værdigt liv uden hensyn til tro, race, køn eller politisk overbevisning. Således er FKNs arbejde ikke-missionerende.

FKN arbejder i en række lande, deriblandt i nogle af de tidligere Sovjetrepublikker. FKN begyndte sit arbejde i Rusland i 1991, dvs. i slutningen af Perestrojka-glasnost perioden, da landet stadig hed Sovjetunionen. Inden da var det stort set umuligt for NGOer (frivillige organisationer) at virke i Sovjetunionen.

Akut fødevaremangel prægede begyndelsen af 90'erne og derfor indledte FKN, sammen med andre nordiske søsterorganisationer, en storstilet humanitær hjælpeaktion i tæt samarbejde med den russisk-ortodokse kirke og andre lokale kirker (lutherske, katolske, pinse, baptist). FKN arbejder altid via lokale partnerskaber for at styrke lokal forankring og ejerskab, så en lokal, økumenisk hjælpekomite blev således oprettet i Skt. Petersborg, som stod i spidsen for organiseringen af hjælpeaktionen. I midten af 90'erne, da situationen havde stabiliseret sig, blev hjælpekomiteen omdannet til det Kristne Mellemkirkelige Diakonale Råd (KMDR), hvis opgave det var at få den russisk-ortodokse kirke, samt andre, lokale kirkesamfund, på banen i forhold til diakonalt (socialt) arbejde og i det hele taget til at tage mere aktiv del i opbygningen af det nye, russiske samfund, som stod overfor en række udfordringer: En befolkning, der var sunket ned i dyb fattigdom, og hvor mismod og misbrugsproblemer var udbredt; dertil en hær af gadebørn, voksende kriminalitet, korruption og røver-kapitalisme og et skrantende demokrati. KMDR støttede, med hjælp fra FKN, diakonale projekter, der – udover at yde hjælp til udsatte og sårbare befolkningsgrupper – også inkluderede kapacitetsopbygning af medarbejdere fra diakonale organisationer, sogneinitiativer og foreninger.

I de første ca. 10 år var FKNs indsats i Rusland således præget af kirkelige partnerskaber og støtte til humanitært og diakonalt arbejde, men fra ca. 2000 har FKN udviklet en meget bred, lokal partnerskabsbase, der også inkluderer ”sekulære” NGOer og menneskerettighedsorganisationer. Vores indsats er nu rettighedsbaseret og rettet mod fortalervirksomhed, civilsamfundsopbygning og styrkelse af demokrati og det civile råderum. FKN støtter også lokale partnere i deres dialog og samarbejde med lokale myndigheder, samt kapacitetsopbygning af disse, så de bliver bedre til at varetage deres ansvarsområde. Derudover har vi arbejdet en del med specifikke problemstillinger, deriblandt HIV (Rusland har en af verdens hastigst voksende HIV epidemier), juvenile justice, samt ”propiska”, dvs. Ruslands civilregistreringssystem, der bygger på det sovjetiske indenrigspas –og propiska system, som medfører manglende bevægelsesfrihed, og at folk fastholdes i en form for stavnsbinding til deres bopæl og må blive boende i fattigdomsramte områder, hvor udviklingen er gået fuldstændigt i stå, og der er mangel på arbejdspladser. Udover at være inhumant, spænder dette system også ben for landets økonomiske udvikling, idet arbejdsstyrken fuldstændig mangler mobilitet. Hvis folk mister deres ”propiska”, bliver de udstødte, nærmest illegale, borgere, uden adgang til legalt arbejde, offentlige ydelser og valgdeltagelse. En anden problemstilling, som FKN i de sidste par år har arbejdet meget med, er migranternes vanskelige vilkår (hvoraf særligt mange kommer fra tidligere sovjetrepublikker i Centralasien).

FKN har en dansk medarbejder udstationeret i Skt. Petersborg, og havde i mange år også et kontor i Skt. Petersborg, som blev lokaliseret i 2011. Vores geografiske fokus er først og fremmest Nordvestrusland.

De seneste år har været præget af, at forholdene for russiske NGOer er blevet meget vanskelige, dels fordi, der næsten ikke er udenlandske donorer tilbage, der støtter dem, dels fordi den russiske regering og dummen, har udset NGOerne til at være ”vestens håndlangere” og roden til alt ondt, og har søsat en lovgivning, der i høj grad vanskeliggør og begrænser NGOernes virke.

Maria Nedergaard Gostichtcheva

Russiskundervisningen i Danmark

Med de tætte handelsforbindelser mellem Rusland og Skandinavien tilbage fra Vikingetiden må vi antage, at der altid har været danskere, der beherskede russisk. For at finde et historisk vidnesbyrd om danskere, der studerede russisk, skal vi dog frem til 1516, da Christian II – som led i sine planer om at fravriste Hansaen en del af handlen østover – sendte nogle unge mænd til Rusland med det formål at de skulle lære sproget. Om det betød, at de modtog sprogundervisning, ved vi dog ikke.

Sprogundervisning forudsætter forskning, og som i andre europæiske lande indledtes forskningen i russisk og andre slaviske sprog omkring et halvt århundrede før den systematiske sprogundervisning. Rasmus Rask (1787-1832), en af Danmarks allerstørste filologer, opholdt sig ca. to år i Moskva og Sankt Petersborg, hvor han lærte russisk, og var blandt de første til at fremhæve de baltiske og slaviske sprogs betydning for indoeuropæiske studier. Det var dog først i 1859 da Caspar Wilhelm Smith (1811-1881) blev ansat som docent i slavisk filologi på Københavns Universitet, at der blev etableret universitetsundervisning i slavisk sprog, herunder russisk. Ud over at Smith, der i 1865 blev forfremmet til fagets første professor, underviste de få studerende i russisk, polsk og andre slaviske sprog, leverede han den ældste danske oversættelse af Nestorkrøniken (1869) og den ældste russiske litteraturhistorie på dansk (posthumt 1882). Han blev efterfulgt som professor i slavisk filologi af to af sine elever, Karl Verner 1883-1896 og Holger Pedersen 1900-1914, hvis epokegørende indsats specielt inden for indoeuropæiske studier nyder international anerkendelse den dag i dag.

Russisk blev indført på Aarhus Universitet i 1931, da den internationalt fremtrædende slavist Ad. Stender-Petersen blev ansat som professor. Med sine brede interesser i sprog, litteratur, historie og samfund formåede han frem til sin død i 1963 at opbygge et aktivt og særdeles alsidigt Slavisk Institut med russisk og

Rusland som det dominerende fag. Derudover blev russisk indført på Syddansk Universitet i 1966 og på CBS i 1970'erne. Begge de to sidstnævnte institutioner har dog siden lukket deres uddannelser i russisk. Endelig uddannede Forsvarsakademiet sprogofficerer i russisk siden begyndelsen af 1970'erne, men valgte i lyset af afslutningen på den kolde krig at lukke uddannelsen sidst i 2000'erne. Uddannelsen blev dog genåbnet i 2013.

Russisk blev indført som valgfag i gymnasiet i 1961 – ikke mindst i lyset af Sovjetunionens teknologiske succes med opsendelse af den første sputnik i 1957 og den første bemandede rumfærd med kosmonauten Jurij Gagarin i april 1961. De følgende ca. 15 år var der konstant mangel på russisklærere, men siden gymnasierne blev ”mættet” i sidste halvdel af 1970'erne, har der kun været tale om få ansættelser af nye russisklærere. Dette skyldes primært et drastisk fald i antallet af gymnasier, der tilbyder russisk. Fra over halvdelen af landets gymnasier sidst i 1970'erne er tallet i dag nede på tre til fire. Russisk i det almene gymnasium er altså reduceret til en eksotisk specialitet. Hertil kommer dog et antal hold på enkeltfagskurser (VUC o.lign.) og en ganske omfattende aftenskole- og privatundervisning. I løbet af de årtier hvor russisk var et mellemstort fag i gymnasierne blev der udgivet en del lærebøger og andet undervisningsmateriale af entusiastiske undervisere. Det seneste større lærebogsmateriale for begyndere *Svidanie v Peterburge / Møde i Petersborg* blev udarbejdet af et forfatterkollektiv af erfarne russisklærere i gymnasiet og udkom i 1999.

Efter nogle turbulente årtier er russisk på universiteterne i Aarhus og København i disse år inde i en stabil periode med et optag på et rimeligt højt niveau. Universitetskandidater i russisk orienterer sig i dag kun i begrænset omfang mod undervisning og finder typisk beskæftigelse i offentlige og private organisationer samt firmaer med samhandel med Rusland.

Jens Nørgård-Sørensen (1954-2015)

Danskstuderende ved MGU i forårssemestret 2014 (Privatfoto).

Danskundervisningen på Moskvas Statsuniversitet

Danskundervisningen på Moskvas Lomonosov Statsuniversitet har en lang historie. Den går tilbage til 1960'erne, hvor det første danskhold blev oprettet. I betragtning af sprogets størrelse tæller studiet mange studerende.

MGU kan desuden prale med at være det første universitet i Moskva, der fik en dansk lektor. En af dennes primære funktioner ligger naturligvis inden for udtale, hvilket der på MGU er tradition for at arbejde indgående med hele det første år af danskstudiet. Det foregår i såkaldte "lingofoner". Lyder det ikke flot! Desuden udgør oversættelse en særlig vigtig del af danskstudiet på MGU.

Dansk kultur studeres dog også mere bredt. Der ses danske film, klassikere som *Mød mig på Cassiopeia* og *Matador*, men også nyere film og TV-serier er på programmet.

Hvad angår litteratur, læses ud over obligatoriske Søren Kirkegaard og H.C. Andersen eksempelvis Helle Helle og Klaus Rifbjerg. Vi får sågar, i reglen årligt, besøg af en dansk forfatter.

Iselin C. Hermann og Ida Jessen har været blandt de besøgende.

Studerer man dansk på MGU (eller på et af de andre universiteter i Moskva), er der også fine muligheder for at dyrke sin danskinteresse uden for universitetets vægge.

Der afholdes jævnligt såkaldte "Datskie dni" (Danske dage), hvor anerkendte specialister holder foredrag om f.eks. lingvistik, litteratur og arkitektur. Blandt andre lingvisten Per Durst Andersen og oversætteren Mette Dalsgaard har gæstet dagene. De danskstuderende inviteres derudover til danske forfatteraftener, til danske filmfestivaler og receptioner på Den Danske Ambassade.

Ofte får de studerende mulighed for at opleve Danmark på første hånd: en studietur, et højskole-ophold, et semester på Københavns Universitet eller lignende.

Efter endt uddannelse får mange af de studerende lejlighed til at arbejde videre med sproget professionelt, nogle på Den Danske Ambassade, andre i danske virksomheder, og atter andre bliver undervisere eller oversættere.

Anastasia Dieva og Jonas Egholm

OLGA – EN RUSSISK KUNSTNER I EKSIL

Olga Aleksandrovna (1882-1960) blev født som det yngste af seks børn af zar Aleksandr III og den danskfødte Maria Fjodorovna ("Kejserinde Dagmar"). Hendes liv var spændt ud i en stor bue fra den største rigdom til den yderste fattigdom. Måske har de overdrevne etiketteregler og de store kontraster, som Olga oplevede i sin ungdom, været medvirkende til, at hun livet igennem forblev ligefrem, og måske allervigtigst, at hun havde en evne til at overleve store forandringer og forblive tro mod sig selv og sin passion, som var malerkunsten. Det startede som en interesse, som hun delte med moderen. Kejserinde Dagmar elskede at male, selvom hun hverken i Danmark eller Rusland havde fået rigtig undervisning. Hendes yngste datter viste sit talent i så tidlig en alder, at kejserinden besluttede at lade hende få undervisning af dygtige kunstnere.

Olgas problematiske og dramatiske livsforløb kontrasteres totalt i hendes kunst. De tilbagevendende motiver var rolige landskabsbilleder

og forårsblomster på skovbund. Hendes kunstneriske udtryksform er naturalistisk, og især hendes akvareller er bemærkelsesværdige, de fanger glimrende øjeblikkets lys. Særlig de tidlige forårsblomster var et tilbagevendende motiv, erantis og vintergækker i en skovbund, hvor der står mange afhuggede træer – måske med den symbolske betydning, at der hele tiden er et spirende forår under væltede træer. Solsikker er også et motiv hun ofte bruger i sine akvareller, og netop solsikker er blomster, der vender sig mod lyset. Som det meste af den øvrige Romanov-familie var Olga dybt troende ortodoks kristen, og hun malede også ikoner, men de blev aldrig sat til salg.

I de senere år er flere af Olgas billeder blevet solgt til langt højere priser end tidligere. I 2013 markeredes 400-året for starten på Romanov-dynastiet ved flere udstillinger med hendes billeder i Rusland. Således åbnedes en stor udstilling på Arsenjev-museet i Vladivostok på Ruslands Stillehavskyst. Her vistes mere end 200 af Olgas akvareller og personlige ejendele. Det menes, at Olga i alt har malet godt 2000 billeder, og mange af dem er fortsat i privat eje.

Fra 1917-1920 boede familien i landflygtighed på Krim, og derefter kom de ad omveje til Danmark. Under Olgas første tid i Danmark malede hun en del akvareller fra Hvidøre i Klampenborg, hvor familiens hjem stod indtil kejserinde Dagmars død i 1928. I 1930 købte Olga og hendes mand gården "Knudsminde" i Ballerup, og årene fra 1930 til 1948 var kunst

nerisk set Olgas mest produktive. I områdets natur fandtes alle de motiver, som hun satte pris på, marker og enge, skovsøer, damme, haver, husdyr og fugleliv og en mangfoldighed af blomster. Hun udstillede og solgte med succes

sine landskabs- og blomsterbilleder, de var populære hos publikum og kunne samtidig passere censuren på Charlottenborg. På Ballerup Museum, Pederstrupgaard, findes nu en permanent udstilling om Olga, som gennem akvareller, oliemalerier, fotografier, breve og ejendele fortæller om hendes liv og person.

Storprinsesse Olgas måske mest lykkelige år var årene på ”Knutsminde” i Ballerup fra 1930-1948.

Her kunne hun leve et nært familieliv med sine kære, her kunne hun få inspiration i den gavmilde natur, de fik en stor vennekreds, og først og fremmest kunne Olga få lejlighed til at bruge mange forskellige udtryksmidler som

skabende kunstner. Derfor vakte det både sorg og bestyrtelse, da storprinsessen i 1948 besluttede sig for sammen med sin familie at bosætte sig i Canada. Omstændighederne gjorde det nødvendigt. Selvom Olga aldrig var gået ind i politik, var hun jo dog den sidste russiske zars søster...

Olga og hendes familie slog sig ned lidt uden for Toronto i landlige omgivelser, hun lod sig inspirere af landskabet, der mindede om Rusland, og var meget produktiv, men hun ønskede ikke at udstille i Canada. Derimod forblev hun med at have separatudstillinger på Gammel Strand hvert år til sin død. Et af de sidste billeder, som Olga malede, er en akvarel, der forestiller et russisk påskebord. Den er signeret af Olga og dateret 1959. Hendes lange og dramatiske liv sluttede den 24. november 1960 – der kendes ikke nogen kunstværker fra hendes sidste leveår – påskebilledet fra 1959 er kommet til at stå som et symbol på Olgas tro og forvisning om opstandelsen og det evige liv, udtrykt i den kunstform, der stod hende nærmest: akvarellen.

Olgas lyse sind og hendes naturlige ligefremhed og hjælpsomhed skaffede hende og familien venner overalt. Olga brugte sine talenter godt, og på mange måder blev kunsten hendes fristed og store lidenskab. Her kunne hun søge tilflugt, når de mange omvæltninger og dramatiske prøvelser kom for tæt på. Sammen med kunsten var Olga en stor brevsriver – hun trøstede og levede sig ind i de mennesker, hun skrev til, og hun beskrev i brevene naturen, fuglene og blomsterne. I Danmark lever der stadig mennesker, der har haft Olga som gudmor, og som mindes hende med stor hengivenhed.

Anne Hedeager Krag

Dansk-Russisk Forening

Landsforeningen for kulturelt, humanitært og mellemfolkeligt samarbejde med Rusland

Dette hæfte er udgivet af Dansk-Russisk Forening. Foreningens formål er som en levende og aktiv forening ved folkeoplysende og kulturel virksomhed at fastholde og udvikle samarbejdet mellem de to landes befolkninger, samt virke for fred, demokrati og menneskerettigheder.

Dansk-Russisk Forening opfylder sit formål ved at oplyse om det kulturelle, økonomiske, sociale og samfundsmæssige liv i Rusland, om Ruslands udenrigspolitik og historie og på tilsvarende måde i Rusland ved at søge at oplyse om forholdene i Danmark.

Landsforeningen ønsker at oprette og udvide forbindelserne mellem de samfundsmæssige, erhvervmæssige, kulturelle og videnskabelige organisationer i Danmark og Rusland og landets indbyggere i den bredest mulige tolkning af ordene. Herunder ønsker vi at søge kontakt med brede samfundslag i Danmark, inklusive herboende russere.

Dansk-Russisk Forening har afdelinger i alle 5 regioner.

Aktuelle kontaktoplysninger til lokalafdelingerne kan altid findes på foreningens hjemmeside: <http://dkrus.dk>

Dansk-Russisk Forening råder over en filmsamling, som vi gerne låner ud af. En brochure over den aktuelle bestand og lånebetingelser kan altid findes på foreningens hjemmeside:

<http://dkrus.dk/nydkrus/Filmsider/filmramme.htm>

Dansk-Russisk Forening afholder hvert år en konference om akutte russiske forhold og dansk-russiske forbindelser. Konferencen finder som regel sted på Christiansborg i slutningen af fjerde kvartal. Se og hør nærmere om tidligere konferencer på foreningens hjemmeside:

http://dkrus.dk/nydkrus/rus_konf/index_konf.htm

Fotos og illustrationer:

Forside: Privatfotos © Sonja Haugaard Christensen

Side 2: Privatfoto © Dansk-Russisk Forening

Side 6: Privatfoto © Rikke Helms

Side 7: Privatfoto © Russisk Center for Videnskab og Kultur

Side 8: Foto af Harald Scavenius © Det Kongelige Bibliotek

Side 10: Privatfotos © Karsten Fledelius.

Side 11: Privatfotos © Maria Nedergaard Gostichtcheva

Side 13: Privatfoto © Anastasia Dieva

Side 14-15: Malerier malet af Storfyrstinde Olga. I privateje. Benyttet med tilladelse.

Alle artikler er © de enkelte forfattere og Dansk-Russisk Forening

Redaktion: Kim Frederichsen (ansvarshavende), Anne Hedeager Krag, Asger Pedersen
Redaktionen er afsluttet i september 2015.

ISBN 978-87-998558-0-3